

כיצד מתנהג אדם חכם

1. משנה ז. שבעה דברים בגלם ושבעה בחכם. חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי, ומודה על האמת. וחלופיהן בגלם:

2. ר"ע מברטנורה - גלם. לשון גלמי פלים, שלא נגמרה מלאכתן כה אדם שאינו נגמר בדעתו לא במדות ולא בחכמה קרוי גלם: **ואינו נכנס לתוך דברי חברו.** שלא יערבבנו. **ואינו נבהל להשיב.** כדי שתהא תשובתו כהלכה. **שואל כענין ומשיב כהלכה.** ..התלמיד שואל כענין כלומר באותו ענין שהם עסוקים בו, ואז הרב משיב כהלכה. אבל אם ישאל התלמיד שלא כענין, הוא מביא לרב ששיב שלא כהלכה. על דרך שאמר רבי חיי לרב (שבת דף ג) כי קאי רבי בהאי מסכתא לא תשיליה במסכתא אחריתי. **ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי.** אם פוסק דין מן הסבא מדעתו לא יאמר כה שמעתי מרבתי. **ומודה על האמת.** ואף על פי שיכול להעמיד את דבריו על ידי טענות שבידו

3. תגובת הרמב"ם למתקיפיו ומבזיו - אגרות הרמב"ם

ואינו נבהל להשיב
 אדוננו הרמב"ם ז"ל למדנו כלל גדול במידת הסבלנות והסובלנות. המתבונן ומעיין בכתביו ואגרותיו, ישתומם למראה ענק רוח זה, שהותקף בצורה קשה ומכאיבה בידי מתנגדיו של עמדו על דבריו, והקיפוהו בחבילי קושיות וטענות, חשדוהו במה שאין בו, ופסקו את פסקם על כתביו. והוא, בשלוות נפש ובקור רוח כקברניט המנהיג ספינתו בטח בין כל גלי הים השוצפים וקוצפים עליה, משיב דבר דבור על אופניו, בענווה ובמתינות. שמץ בהלה לא נרגש בכתביו, הכל בשלווה ובמנוחת נפש של אדם השלם בדעתו. וכשמצא שטעה, הודה ולא בוש לומר, דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי. אצילות נפש זו, הנובעת משלמות השכל והמידות, הרגיעה את רוחות הסער, רוח הרמב"ם ז"ל השלמה והמוצקה, הרגיעה את רוחות המלחמה עליו.

4. תגובת הרב קוק למתנגדיו ומחרפיו ונמוקו

בדרך זו תפס מרן הראי"ה קוק זצ"ל כנגד אלו ששצפו וקצפו עליו, כשלא הבינו את דבריו, או לחילופין כנגד אלו שנתפסו להאמין לעלילת שקר עליו. מתינותו ואצילות רוחו חפפו על כל מכתביו ותשובותיו. כנגד המחרפים והמגדפים, תפס לשון רכה תשבר גרם, והמבינים מייד תפסו כי אך שוא דברו, אך המחרפים לא הטו אזנם לשמוע ולהבין, ובכל זאת החזיק הרב במידתו, וכה כתב במכתב לאחד שקינא לכבודו:

"אם הוא כיון רק בשביל שנאת קנאה ואיזו מידה רעה, האם יש לי רשות לדבר עמו קשות, או שלא להשתדל להניח דעתו, וכי מחלת המידות אינה מחלה כמו השגעון וכיוצא בזה, וכי אין ראוי להשתדל ברפואת אומללים כאלה במה שאפשר. והרפואה היותר בטוחה היא מענה רך, א"כ צריך להיות על כל פנים מענה".

(גנזי דאה א-1 עמ' 140)

ובאגרת אחרת מוסיף מרן הרב זצ"ל להדריך את אחיו במידה זו, וכה כותב:

"מכל מקום נכון לנו להרחיב את דעתנו, ולדון לכף זכות את כל האדם, גם בדרך רחוקה ונפלאה. לעולם לא נכון לשכח, כי בכל מלחמה ממלחמות הדעות, אחרי שהתסיסה עוברת, מוצאים המבקרים בכל הצדדים גם אורות וגם צללים, וברוח דעת ויראת ה' נדע שכל מצעדי גבר וכל הגיוני רוח איש ופעלם בעולם, בחוג גדול או קטן, הכל ערוך ומסודר מקורא הדורות מראש, לעזור לשכלול העולם וקדמתו, להזרחת אורו, ולעדוויי חשוכא.

ואם שאנחנו מתאמצים ללחום בעד אותם הדברים הקרובים לרוחנו, צריכים אנו שלא להיות מכורים בידי רגשותינו ולדעת תמיד שגם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום רחב בעולם, ואלקי הרוחות לכל בשר את הכל עשה יפה בעתו. ורעיון זה, אע"פ שלט ימנע אותנו מלהלחם על הקדוש האמת והיקר לנו, אבל ימנע אותנו מלפול ברשת הקטנות, והזילות והקפדנות, ונהיה תמיד מלאים אומץ רוח, מנוחת הנפש ובטחון בה' אוהב אמת, אשר לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. ומלא רצון אהיה, אם בכל החזמנות אשר תגיע לידך תשפיע להניח את הרוחות ולהרים את רגשי הכבוד בסביבה הבאה בחוגך, כיאות לבעלי יושר ובעלי בינה היודעים את תומתם ואת מטרתם הברורה כנכון היום".

(אגרות הראיה ח"א עמ' שנד)

